

Kvalitetsgranskning
Sammanfattning 2014:05

Undervisning på yrkesprogram

Sammanfattning

Skolinspektionen har granskat den skolförlagda undervisningen inom fem av gymnasieskolans yrkesprogram: barn- och fritidsprogrammet, fordons- och transportprogrammet, hotell- och turismprogrammet, industritekniska programmet samt restaurang- och livsmedelsprogrammet. Det är de program som har störst problem med avhopp, där nästan var fjärde elev inte slutför sin utbildning inom fem år.

Resultaten visar att 60 av 64 av de granskade skolorna behöver utveckla sitt arbete inom ett eller flera riskområden som sammantaget kan leda till att elever avbryter sin utbildning. Det är angeläget att förändra situationen så att fler elever når utbildningens mål och slutför utbildningen.

För en ung människa kan det kännas som ett misslyckande att inte fullfölja sin gymnasieutbildning. Att dessutom hamna utanför arbetsmarknaden kan förstärka känslan av att inte duga, räcka till och vara behövd. Det handlar många gånger om de mest utsatta eleverna, som ofta har haft problem och misslyckanden tidigare under sin "skolkarriär". Dessa ungdomar har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden. För många som hamnar i den situationen är det en lång och besvärlig väg att ta sig tillbaka. Av det skälet är det avgörande att yrkesprogrammen förmår fånga elevernas intresse bland annat genom att erbjuda en utbildning som tar sikte på en tydlig yrkesidentitet och där det kommande yrket genomsyrar elevernas hela utbildning. I dag hänger utbildningen på

”... angeläget att förändra situationen så att fler elever slutför utbildningen.”

yrkesprogrammen inte ihop, bland annat eftersom elevernas motivation för utbildningen i de gymnasiegemensamma ämnena ofta är lägre och känns som något som "hänger löst" vid sidan om den egentliga yrkesutbildningen. Särskilt stöd sätts in sent i utbildningen eller inte alls för de elever som riskerar att inte nå målen. I rapporten visas på flera områden som är centrala att förbättra för att motverka risker för avhopp från gymnasieskolans yrkesprogram.

Men det är inte bara ur ett elevperspektiv som det är viktigt att situationen förändras, utan också ur ett samhällsperspektiv. Arbetsgivare uppger att de har rekryteringsproblem, då arbetssökande har fel utbildning eller för låg kompetens för att vara anställningsbara. Att en betydande andel av eleverna på yrkesprogrammen inte fullföljer sin utbildning gör att färre elever med yrkesexamen kommer ut i arbetslivet. Yrkesprogrammen måste därför ta ett större ansvar att motivera eleverna så att de klarar kunskapskraven och slutför sina studier.

Kvalitetsgranskningens syfte har varit att undersöka om elever på yrkesprogram får en undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att de ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen.

Granskningen utgår från huvudfrågeställningen:

- Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att svara på frågan har Skolinspektionen på varje skola genomfört

intervjuer med elever, dels enskilt, dels i grupp i årskurs 2, lärare, rektor och företrädare för elevhälsan samt studie- och yrkesvägledare. Skolinspektionen har också observerat över 260 lektioner i både gymnasiegemensamma ämnen och yrkesämnen.

”Brister i skolans rutiner gör att det särskilda stödet i yrkesprogrammen inte fungerar.”

Resultaten visar att eleverna ofta inte känner till målen för utbildningen och/eller inte ges inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt. Ett annat område handlar om att kunskapsinnehållet inte placeras i ett för eleverna relevant sammanhang där programmets examensmål och elevernas

valda inriktning på programmet hänger ihop. På en del skolor får eleverna inte heller kontinuerlig återkoppling där elevernas kunskaper sätts i relation till kunskapskraven, på ett sätt som visar på elevens utvecklingsmöjligheter. Elevernas tillit till den egna förmågan stärks därmed inte. På drygt hälften av skolorna får elever i behov av särskilt stöd inte åtgärder som är anpassade utifrån de behov eleven har.

Skolinspektionen finner också att förväntningarna på eleverna måste höjas. Undervisningen läggs ibland på en alltför låg nivå. Lärarna har ibland ambitionen att så många som möjligt ska klara av kursen och förenklar därmed innehållet i ämnet.

Granskningen har också träffat på väl fungerande inslag på ett antal skolor inom ovanstående riskområden. Dessa beskrivs i skolornas verksamhetsrapporter och vissa av dem redovisas i denna rapport.

För att utveckla och förbättra undervisningen på yrkesprogram

- måste huvudmannens ansvarstagande för såväl utbildningens organisering som innehåll stärkas,
- behöver elevernas utveckling mot en yrkesidentitet stärkas för att öka deras motivation,
- behövs en tydligare koppling mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen med utgångspunkt i examensmålen,
- behöver särskilt stöd och motivationsskapande åtgärder sättas in tidigt i utbildningen,
- behövs ett bättre stöd av studie- och yrkesvägledning för information och vägledning inför gymnasievalet och under hela gymnasieutbildningen,
- behöver lärarna höja förväntningarna på eleverna,
- krävs en förtroendefull relation mellan elev och lärare i samtliga ämnen.

BIKA

EIA

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar skolverksamhet, förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Utgångspunkten är de lagar och regler som finns för verksamheten.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar kvaliteten i skolor och andra verksamheter inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.